

Шинкаренко А.В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Науковий керівник:

Сардак С.Е.

д.е.н., доцент, в.о. зав. каф. економіки, підприємництва та управління підприємствами,

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ В УКРАЇНІ

Міжнародна торгівля товарами – є важливим фактором, який впливає на рівень світового прогресу та розвиток національної економіки. Кожна держава провадить власну політику щодо зовнішньоекономічної діяльності, вступаючи в міжнародні відносини торговельного характеру, що вимагає узгодженості дій певної країни із діями інших країн шляхом здійснення регулювання та впорядкування зовнішньоторговельних відносин та адаптації національного законодавства до міжнародних вимог. Дана проблематика набула особливого значення для України після підписання та ратифікації Угоди про асоціацію з ЄС. Дана угода була покликана визначити якісно новий формат відносин між Україною та ЄС побудована на принципах політичної асоціації та економічної інтеграції і стала стратегічним орієнтиром системних соціально-економічних реформ, зокрема у сфері торгівлі товарами.

Україна набула повноправного членства у Світовій організації торгівлі (СОТ) 16 травня 2008 року, що стало початком важливого етапу інтеграції України у світову торговельну систему та глобальну економіку.

Сьогодні СОТ - єдина міжнародна організація, яка встановлює глобальні правила торгівлі. На 164 її члени припадає понад 98% світової торгівлі.

Торговельна система СОТ побудована на кількох базових принципах:

- принцип недискримінації – один із ключових принципів, при якому члени СОТ зобов'язані надавати одна одній однаково сприятливі умови. Іншими словами, жодна країна не повинна робити винятки для іншої або застосовувати до неї дискримінаційний підхід.

- принцип прозорості - чіткої інформації про політику, процедури та правила;

- принцип передбачуваності - взяті зобов'язання щодо зниження торговельних бар'єрів та розширення доступу до власних ринків обов'язкові для виконання.

Для України використання цих принципів на практиці - можливість бути частиною передбачуваної торговельної системи та подальшої лібералізації світової торгівлі, а також вести правильну торговельну дипломатію.

У світовій економіці широко використовується система класифікації послуг, які вказані у Генеральній угоді з торгівлі послугами (ГАТС). У ГАТС застосовується класифікатор послуг, який був розроблений секретаріатом Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ). За ним послуги 8 поділяються на: фінансові, послуги із захисту довкілля, ділові послуги, транспортні послуги, послуги з охорони здоров'я, послуги оптової та роздрібною торгівлі та інші.

Міжнародно-правові акти ГААТ/СОТ закріплюють пріоритети митно-тарифних інструментів правового регулювання світової торгівлі товарами.

Митний тариф – це групування ставок митних зборів, які застосовують до товарів, що перетинають кордони країни. Використання митно-тарифних інструментів щодо регулювання світової торгівлі забезпечує передбачуваність експортно-імпортних можливостей суб'єктів господарювання, їх рівні можливості доступу до світового ринку, стимулює зростання перспективних галузей економіки та забезпечує збільшення дохідної частини бюджету країни.

Відповідно до Закону України «Про митний тариф» в Україні застосовуються такі види мита: ввізне мито, вивізне мито, сезонне мито та особливі види мита (спеціальне, антидемпінгове, та компенсаційне) [1].

Систематизація та узагальнення досвіду митно-тарифного регулювання країн ЄС дозволяють виокремити основні напрями реформування, до яких належать:

- зниження або зняття експортного мита, що є стимулятором для збільшення експорту вітчизняної продукції;

- реформування імпорتنих митно-тарифних ставок як регулятора обсягів та структури імпорту на національному ринку (дія даного інструменту є обмеженою у контексті євроінтеграції).

Україна повинна сприяти розвитку міжнародних торговельних відносин, проте на сьогодні для нашої країни існує багато чинників, що перешкоджають розвитку міжнародної торгівлі, серед них:

- відсутність за кордоном збутової інфраструктури;

- неефективне управління підприємствами;

- нерозвиненість основних засад ринкової економіки;

- недосконалість методів державного регулювання економіки загалом і зовнішньоекономічної діяльності зокрема;

- слабка інфраструктура підтримки експорту; загострення міжнародної економічної конкуренції; слабка інфраструктура підтримки експорту та протекціонізм з боку іноземних держав.

Отже, щоб зайняти відповідне місце на світовому ринку, Україна потребує розвитку міжнародної торгівлі. Це дасть змогу розвитку спеціалізації країни та забезпечити необхідними товарами і послугами шляхом їх імпорту. Для того, щоб об'єктивно оцінити умови та тенденції експортної спеціалізації та імпортного профілю України, як і будь-якої держави світу, доцільно проаналізувати факторні передумови міжнародної торгівлі. Ресурсне забезпечення значною мірою визначає структуру такої торгівлі, місце національної економіки в системі міжнародного обміну та поділу праці. Разом з тим не варто абсолютизувати його, адже в сучасному світі дедалі більшу роль відіграють не первинні фактори спеціалізації (ресурсо-кліматичні умови розвитку економіки, її забезпеченість робочою силою, землею тощо), а вторинні [3]. Такими факторами можна вважати історично сформований профіль національного виробничого комплексу, характер робочої сили, нарешті, суб'єктивні (нехай і об'єктивно зумовлені) рішення щодо розвитку тих або інших видів виробництва. Щодо факторів первинного характеру, які визначають торговельний профіль України, варто зазначити, що хоча наша держава і має значні поклади вугілля, залізної та марганцевої руд, сірки, ртуті, титану, мінеральних солей, інших видів корисних копалин функціонування її національного відтворювального комплексу значною мірою залежить від енерго-сировинних поставок з інших країн. Більше того, наша держава має від'ємний баланс у торгівлі енерго сировинними ресурсами, що значною мірою зумовлено неефективністю господарювання, витратністю моделі природокористування. У цьому зв'язку природні чинники забезпечують і великий аграрний потенціал відкритої економіки України.

Фактори вторинного порядку пов'язані з сучасними закономірностями інтернаціоналізації світових продуктивних сил. Вони походять від природного розподілу багатств, але відображають багаторічні зусилля щодо формування національної спеціалізації, освоєння зарубіжних ринків, а також історичну орієнтацію на закордонні предмети виробничого та індивідуального споживання. Поліпшилися менеджмент та маркетингова робота, реклама, розширюється представництво вітчизняних аграрних виробників на ярмарках та виставках в Україні й за кордоном [6]. Самозабезпечення окремими країнами всіма товарами потребує великих затрат і знижує ефективність господарювання, порівняно з моделлю спеціалізації виробництва. Для відкритих

економічних систем перспективнішим шляхом, ніж створення багатогалузевої економіки, включаючи весь спектр підгалузей та функціональних виробництв, є розвиток механізмів міжнародної спеціалізації. Це стосується й окремих підприємств, для яких часто значно продуктивнішим, ніж орієнтація на повний технологічний цикл, є акцент на створенні великосерійних промислових потужностей, спеціалізація на конкретних стадіях та видах оброблення. Розвиток дії первинних факторів відбувається за рахунок іноземних інвестицій, а також завдяки поліпшенню роботи вітчизняних виробників аграрної техніки. Тому для України такими вторинними факторами, які можна використати з метою оптимізації участі в системі міжнародної торгівлі, є наявні, значною мірою вже орієнтовані на експорт, підгалузі машинобудування, хімічного, текстильного, харчового та інших видів виробництва. Тобто на сучасному етапі йдеться передусім про ефективніше використання вже створених матеріальних об'єктів виробничої інфраструктури, які потребують зазвичай значних інвестицій у модернізацію, всебічний розвиток як сумісних, так і більш спеціалізованих промислових потужностей, які покращили б товарообіг [4].

За допомогою зазначеного підходу необхідно подолати таку рису експортно-імпоротної діяльності країни, як висока концентрація у товарній структурі продукції невеликої кількості галузей. Відомо, що в структурі імпорту домінують газ, нафта і нафтопродукти, які ввозять переважно з країн СНД. Це пояснюють не тільки енергоємністю вітчизняного виробника, а й фінансовою дефіцитністю економіки, через що імпорт товарів некритичного характеру є значною мірою лімітованим. Експорт України є типовим для індустріально-аграрної країни. Так, у галузевому аспекті переважна частина експорту припадає на лімітовану кількість галузей – металургійну та металообробну промисловість, машинобудування, хімічну і нафтохімічну промисловість, а також на агропромисловий комплекс. Отже, перспективна модель національної спеціалізації повинна враховувати завдання соціального поступу за умов технологічного прогресу, той науково-технічний потенціал, що його створено в Україні, а також інтелектуальні, творчі можливості людей. З цими галузевими цілями пов'язане пришвидшення розвитку виробництва композитних та корозійностійких матеріалів, засобів зв'язку, продукції на базі інформаційних, телекомунікаційних та лазерних технологій, устаткування для видобування рідкісноземельних матеріалів та інших корисних копалин, зварювання та виробництва нових технологічних матеріалів і будівельних конструкцій, а також інших видів виробництва, в яких проявилось або потенційно може проявитися технологічне лідерство України [4]. Вирішальними умовами розширення участі України в системі міжнародних економічних відносин є рівень і динаміка руху національної економіки, ступінь її відкритості, а також розвиненість і структура зовнішньоекономічних контактів, здатність відповідати постійно мінливим умовам міжнародного господарського життя. У нових умовах необхідно забезпечити органічне розширення участі Росії в системі міжнародних економічних відносин і повніше використання можливостей міжнародного поділу праці для рішення як внутрішніх проблем країни, так і проблем з удосконалювання її зовнішньоекономічних зв'язків [5].

Оскільки Україна має великий спектр потенційних можливостей для розвитку міжнародної торгівлі, тому варто мінімізувати вплив чинників, які негативного впливають на міжнародну торгівлю України.

На думку фахівців, необхідно вжити заходи для поліпшення зовнішньої торгівлі України: підвищити рівень і якість продукції чорної металургії та важкого машинобудування; розвивати експорт ракетної і авіаційної техніки; залучати іноземний капітал для прискорення модернізації; розвивати конкурентоспроможні виробництва аграрно-промислового комплексу; створювати нові галузі та виробництва (рідкісноземельні метали, комп'ютери, мікроелектроніка тощо); розвивати і модернізувати транспортну інфраструктуру; збільшити закупівлі за кордоном.

Отже, зважаючи на те, що, перспективи розвитку зовнішньої торгівлі в Україні є, пріоритетами в посткризовий період мають бути насамперед активний розвиток експорту, зокрема збільшення експортних послуг та розвиток транскордонного співробітництва. Реалізація цих завдань дасть змогу Україні посісти гідне місце на світових ринках та забезпечити реалізацію своїх інтеграційних намірів до світової економіки.

Список джерел

1. Закон України Про митний тариф України від 19.09.2013 р. № 584-VII // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 20-21. – Ст. 740.
2. Митний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 44-45, № 46-47, № 48. – Ст. 552.
3. Возний Н.Р., Левко М.М., Черниш Р.Е. Проблеми та перспективи регулювання світової торгівлі товарами в Україні. Науковий вісник НЛТУ. 2012. Вип. 22.7. С. 151–159.
4. Дахно І.І. Зовнішньоекономічна діяльність : навч. посібн. / за ред. д-р екон. наук, проф. І.І. Дахна. – К. : Центр навч. літ-ри, 2006. – 360 с.
5. Козак Ю.Г. Міжнародна економіка : навч. посібн. / Ю.Г. Козак, Д.Г. Лук'яненко, Ю.В. Макогон та ін. – К. : Центр навч. літ-ри, Вид-во "АртЕк", 2002. – 436 с.
6. Мочерний С.В. Політична економія : навч. посібн. / С.В. Мочерний. – К. : Вид-во "Знання-Прес", 2002. – 687 с. – (Вища освіта ХХІ століття).
7. Сардак С. Е. Особливості функціонування ринку праці України та використання потенціалу саморозвитку для підвищення зайнятості населення / С. Е. Сардак // Україна : аспекти праці. – 2006. – № 7. – С. 8 – 12.
8. Sardak S. Global factors which influence the directions of social development / S. Sardak, M. Korneyev, A. Simakhova, O. Bilskaya // Problems and Perspectives in Management. – 2017. – № 15(3). – P. 323 – 333.